МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ МУЗЕЙ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ

Науковий вісник Національного музею історії України

Матеріали щорічної науково-практичної конференції Національного музею історії України: статті публікації повідомлення

ISSN 2618-0235

Збірник наукових праць
Видається з 2016 року

НАЦІОНАЛЬНИЙ МУЗЕЙ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ

Випуск 4

2019

УДК 069:94+902(477)(082)

Наукове видання

Затверджено до друку Науково-методичною радою Національного музею історії України.
Протокол № 6 від 29 травня 2019 р.

Редакційна колегія:

Т. В. Сосновська (голова), А. Г. Богдалов, к. і. н. В. Ю. Арістов, к. і. н. А. С. Бойко-Гагарін, д. і. н. Л. В. Вакуленко, к. і. н. В. М. В'ятрович, к. і. н. Б. М. Галайко, д. і. н. В. Ф. Деревінський, к. і. н. К. Л. Диса, к. і. н. С. В. Діденко, к. і. н. Я. В. Затилюк, к. і. н. О. С. Іщук, к. і. н. Л. С. Клочко, к. і. н. Л. В. Кулаковська, І. М. Кулик, к. і. н. С. А. Купрієнко, к. і. н. Т. О. Куцаєва, О. С. Кучерук, к. і. н. О. В. Ліфантій, Ю. В. Осташевська, к. і. н. Б. К. Патриляк (відп. ред.), д. і. н. І. К. Патриляк, к. і. н. Ю. Б. Полідович, к. і. н. О. О. Попельницька (відп. секретар), к. і. н. О. Б. Походяща, О. О. Пукліна, к. і. н. А. О. Руккас, М. І. Савчук, д. і. н. О. В. Симоненко, к. і. н. Б. О. Скопненко, к. і. н. О. Г. Сокирко, к. і. н. М. А. Срібна, М. О. Стрельник, к. і. н. О. Н. Фрасинюк, д. і. н. М. В. Яременко.

Усі матеріали рецензовано.

Науковий вісник Національного музею історії України. Збірник наукових праць. Випуск 4 / Відп. ред. Б. К. Патриляк. – Київ: Національний музей історії України, 2019. – 742 с.

Збірник наукових праць, до якого ввійшли статті, написані на основі доповідей, виголошених на щорічній науково-практичній конференції Національного музею історії України у 2018 р. Розрахований на фахівців у галузі музеєзнавства, музейних працівників, викладачів, аспірантів, студентів вищих навчальних закладів гуманітарного профілю.

УДК 069:94+902(477)(082)

Автори вміщених публікацій висловлюють власну думку, що не обов'язково збігається з поглядами членів редколегії і несуть відповідальність за достовірність наведених фактів.

Усі права застережені. Передрук можливий зі згоди редакції та авторів статей.

© Автори статей, 2019
© Національний музей історії України

УДК 739.2:671.2(477) «19|20»

Удовиченко Ірина Володимирівна
старша наукова співробітниця
відділу “Історія ювелірного мистецтва в Україні”,
Музей історичних коштовностей України –
філіал Національного музею історії Украни
(Київ, Україна)
iryna_udovychenko@ukr.net

Iryna V. Udovychenko
senior research fellow,
Department “Museum of Historical Treasures”,
branch of the National Museum of Ukrainian History
(Kyiv, Ukraine)

ЮВЕЛІРНА ТВОРЧА МАЙСТЕРНЯ “PALAMARCHUK”: ГАРМОНІЯ ІНЬ І ЯН

JEWELLERY CREATIVE WORKSHOP “PALAMARCHUK”: HARMONY OF YIN AND YANG

Анотація

У статті досліджено творчий шлях талановитого подружжя ювелірів Ярослави й Бориса Паламарчуків. Особливий акцент у дослідженні зроблено на пошуку обставин та особистостей, які вплинули на формування своєрідного стилю ювелірів. Публікуються ключові ювелірні твори майстерні “PALAMARCHUK”, а також хрест зі складним емалевим зображенням, переданий майстрами до колекції Музею історичних коштовностей України.

***Ключові слова**:* сучасне ювелірне мистецтво України, гаряча емаль, “PALAMARCHUK”, фондон, Музей історичних коштовностей України.

Summary

The article explores the creative way of the talented couple of jewellers, Yaroslava and Boris Palamarchuk. The research focuses on the circumstances and personalities that influenced the formation of a unique jewellers’ style. The key jewellery works of the “PALAMARCHUK” workshop along with the cross with complex enamel images, which was donated by the jewellers to the collection of the Museum of Historical Treasures of Ukraine, are brought out.

Key words: modern jewellery art of Ukraine, hot enamel, “PALAMARCHUK”, fondant, the Museum of Historical Treasures of Ukraine.

Колекція сучасного ювелірного мистецтва в Музеї історичних коштовностей України (далі – МІКУ) становить близько 0,2% від загальної кількості експонатів і зберігається у фондах. Експозиція музею побудована за історико-хронологічним принципом: починається добою бронзи, веде відвідувача через античність, Середньовіччя, Новий час і закінчується початком XX ст. Це є очевидним недоліком експозиції, адже МІКУ як філіал Національного музею історії України має мистецькими засобами відображати історичний процес та особливості світогляду через зміст ювелірних творів, ілюструвати процес розвитку ювелірного мистецтва, демонструвати нові технології, нові мистецькі та образні рішення. Тож у відвідувачів складається хибне враження, що сучасного ювелірного мистецтва в Україні не існує. Проблему складно вирішити, оскільки експонати МІКУ – предмети із вмістом коштовних матеріалів, і в сучасних умовах майже неможливо купувати для музею ювелірні твори. Джерелом поповнення колекції, яка розкриватиме стан розвитку ювелірного мистецтва кін. XX – поч. XXI ст., може бути безоплатна передача сучасних робіт ювелірами після проведених виставок.

Так, учасники виставки “Тендітна мить торкає вічність”, яка тривала в МІКУ із 21.11.2017 р. по 21.01.2018 р., передали до фондової колекції сім коштовних експонатів. Серед них – каблучки “Квітка Сахари” та “Японська троянда” О. Венгера (м. Одеса), каблучка із серії “Українські орхідеї” Т. Калюжної (м. Донецьк – м. Київ), дві брошки із серії “Вода, що тече” В. Хоменка, (м. Київ), каблучка “Пташка” ювелірного бренду “KOCHUT” (м. Ужгород).

Першими, ще під час церемонії відкриття виставки, подарували свою роботу – срібний хрест зі складними емалевими зображеннями, подружжя Паламарчуків. Родинний бренд “PALAMARCUK”–тандем двох талановитих майстрів Ярослави та Бориса Паламарчуків. Головна мета цього дослідження – вивчення особливостей бренду “PALAMARCUK” та аналіз чинників, які вплинули на його формування.

Борис народився в 1974 р. в с. Хмарівка Бершадського р-ну Вінницької обл.[1]. Після закінчення ПТУ № 9 (м. Умань, 1992 р.) отримав кваліфікацію слюсаря. Досвід ручної роботи з металом став першим кроком на шляху до ювелірної справи.

Другий крок був зроблений у тому ж ПТУ № 9, куди Борис повернувся після служби в армії (1992–1994) і отримав кваліфікацію виконавця художньо-оформлювальних робіт, різьбяра по дереву четвертого розряду. Занурення у професію, пов’язану з дизайном, робота із просторовими об’єктами дали нові навички, які пізніше стали в пригоді при виготовленні

1 Архівні наукові фонди рукописів та фонозаписів Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України (АНФРФ ІМФЕ). – Ф. 56 (Інтерв’ю). – Спр. 39. – Арк. 3.

прикрас.

Здобуті знання Борис передавав учням (1995–2000), працюючи керівником гуртка декоративно-ужиткового мистецтва (різьблення по дереву, аплікація із соломки) Станції юних натуралістів Бершадського р-ну. Водночас виконував замовлення по дереву: в 1996–1998 рр. виготовив різьблений іконостас у церкві с. Сумівка Бершадського р-ну Вінницької обл.

Характерна риса майстра – прагнення до розвитку, до здобуття нових знань. Тому у 2000 р. він спробував вступити до Національної академії образотворчого мистецтва і архітектури на факультет образотворчого мистецтва і реставрації. Готуючись до вступних іспитів, Борис жив у гуртожитку в одній кімнаті із В. Лєсогором[2]. Вадим усіляко допомагав товаришеві – радив літературу, ділився знаннями про закони живопису й композиції. Коли на екзамені Борис робив скульптуру, експерти порадили йому опанувати ювелірну справу, помітивши вміння абітурієнта досконало виконувати деталі. Вступити до Академії не вдалося, але Бориса помітили та запросили до співпраці.

Почався творчо насичений період роботи під керівництвом В. А. Реунова (рис. 2). Борис розповідає: "Впродовж семи років у галереї «Рокайль» день у день я мав можливість навчатися майстерності, опановувати унікальні навички реставратора, червонодеревника, карбувальника, позолотника та ін. Валентин Амплієвич часто говорив: "Старание и труд все перетрут", – показуючи й пояснюючи, як впоратися з тим чи тим завданням. Захоплювало те, що щоразу, закінчуючи одну роботу, я вже знав, що буде інша – на порядок складніша. Це були просто чудові сім років мого життя! Я навчився не тільки реставрації, а і створювати авторські роботи, за що велика повага і подяка Реунову Валентину"[3].

Реунов Валентин Амплієвич (1939–2007) – художник, реставратор, колекціонер. Народився в м. Київ, закінчив Київську художню школу (1960), Київський художній інститут (1966). Навчався в К. Трохименко, В. Забашти, В. Виродової-Готьє. Твори В. Реунова експонувалися у багатьох країнах на персональних і групових виставках, зберігаються в музеях України, Державній Третьяковській галереї, приватних колекціях США, Великобританії, Швейцарії, Німеччини, Італії, Канади[4]. В. Реунов понад усе любив писати натюрморти – їхні застиглі форми давали простір для вільного руху насичених кольорів. Художній стиль вчителя відчутно вплинув на естетичні вподобання Б. Паламарчука.

Саме в цей творчо насичений період відбулося знайомство Бориса з Ярославою: "Якось Вадим Лєсогор говорить мені: «В мене є знайома дівчина – точна копія тебе». Ми зустрілися, і це було кохання з першого погляду <…> За тиждень після знайомства вже подали документи в РАГС. 25 грудня 2002 р. ми одружилися"[5].

Ярослава народилася в 1977 р. в м. Київ у родині майстра-емальєра В. О. Дуднікова (1944 р. н.). За вагомий внесок у розвиток ювелірного мистецтва України у 2012 р. Дудніков В.О. був нагороджений почесною нагородою Меморіального фонду Карла Фаберже – Малим знаком Ордена Михайла Перхіна.

Працюючи в 1969–1978 рр. карбувальником і емальєром на Республіканському виробничому творчому експериментальному комбінаті (Києво-Печерська лавра), Віктор Олександрович (рис. 3) присвятив себе відродженню техніки виїмчастої та перетинчастої емалі, поширеної в епоху Середньовіччя на території Київської Русі та втраченої після XIII ст.

Творчі пошуки майстра не припинялися, де б він не працював: у об'єднанні "Художник" (1979–1988); в ІЕЗ ім. Патона на посаді емальєра вищої кваліфікації (з 1988 р.), де В. О. Дудніков виготовляв методом зварювання вибухом оригінальні сувеніри для реклами; в Центрі реставрації та експертизи; у творчій майстерні Г. В. Тищенка, де створювали унікальні вироби зі срібла, декоровані камінням та гарячою емаллю. Майстер брав участь у численних виставках (міста Москва, Київ), його роботи зберігаються у приватних колекціях України, за кордоном, а також у Національному музеї історії України у Другій світовій війні (м. Київ)[6].

Віктор Олександрович вплинув на творче становлення не лише доньки, а й зятя: Борис почав вивчати ювелірну справу та водночас продовжував займатися реставрацією та роботами з дерева.

"Любов до ювелірного мистецтва я успадкувала від батька, – розповідає Ярослава. – Перші емалеві мальовничі картинки почала робити років із 13-ти, коли батько подарував фарби й показав, як готувати основу під живопис. Маленькі квіточки, іконки... Захоплення переросло у творче ремесло. Дуже важко протягом багатьох годин стежити за точністю кожного руху, щоб робота вийшла досконалою. Як і годинна механіка, емальєрна мініатюра є дуже складним синтезом мистецтва й людської думки. Але, на відміну від тих самих механізмів, мініатюра на емалі майже не зазнала впливу технічного прогресу. Нині емальєри використовують ті самі інструменти, художні техніки і навіть матеріали, як і їх попередники 300 років тому. Я працюю в надзвичайно складній техніці гарячої емалі, портретного живопису, володію унікальною технікою живопису прозорими емалями по гільйошу, завдяки якій мініатюрний живопис сяє мерехтливим світлом зсередини, а також весь час експериментую, розвиваю стиль"[7].

Коли Ярослава в 1990-тих рр. закінчила школу, життя було непростим. Вона почала працювати вдома: шила, вишивала. В роботах дівчини із текстилем відчувалася увага й любов до дрібних деталей.

Для виготовлення фініфті тоді не було доступних матеріалів, але батько приносив фарби, інструменти, щоб донька вчилася створювати емалі. Коли почали вдаватися німби на зображеннях святих, батько став доручати складніші операції.

---

2 Лєсогор Вадим Вікторович (нар. 1975) – київський ювелір, ювелірним мистецтвом займається з 2000 р.

3 АНФРФ ІМФЕ. – Ф. 56 (Інтерв'ю). – Спр. 39. – Арк. 3.

4 *Алексеева И.* Валентин Реунов: "В стиле Рококо…" / [Электронный ресурс]: Музей українського живопису. Дніпро. – Режим доступу: http://museum.net.ua/news/valentin-reunov-v-stile-rokoko (дата звернення: 20.10.2018). – Назва з екрана.

5 АНФРФ ІМФЕ. – Ф. 56 (Інтерв'ю). – Спр. 39. – Арк. 3-4.

6 К 70-летию со дня рождения. Дудников Виктор Александрович / [Электронный ресурс]: Архив Валентина Скурлова. – Режим доступа: http://skurlov.blogspot.com/2014/01/70.html (дата обращения 24.10.2018). – Название с экрана.

7 АНФРФ ІМФЕ. – Ф. 56 (Інтерв'ю). – Спр. 39. – Арк. 4.

Творчість Ярослави можна поділити на три етапи. Перший – це робота в ПП “Бівуак” (2000–2002), де вона брала участь у виготовленні орденів, розписі ложок, створенні емалевих портретів.

Другий етап – робота разом із батьком у майстерні Г. В. Тищенка (2002–2009). Там Ярослава навчилася створювати великі речі: оклади, посуд. Так, у 2008 р. В. О. Дудніков із донькою виготовили набір срібного посуду “Ренесанс”. Вишукана форма кожного предмета зі згаданого набору, доповнена ніжною кольоровою гамою емалей (здебільшого блакитного й рожевого відтінків), робить цей витвір мистецтва особливо гармонійним.

Третій етап творчого шляху Ярослави розпочався у 2009 р., коли Ю. О. Бородай (1974–2012)[8] започаткувала Міжнародний фестиваль емалі в Україні[9], який став поштовхом для розвитку емальєрного мистецтва у країні. На фестиваль Ярослава подала кілька робіт, зокрема унікальну станкову емаль “Демон, що сидить”. На мідній пластині розмірами 205×120 мм емалевими фарбами із вкрапленнями золота художниця створила копію картини М. Врубеля. Емаль накладена шарами, температура випалу –750–850°С в муфельній печі. Використання вплавлених у емаль шматочків золота створює ефект люмінесценції – завдяки цьому в емалевій копії більше світла, ніж у оригіналі, й рядки М. Лєрмонтова: “Щоб, як завжди, в світах блукати самотньо й гордо, без відради, і без любові, й без надій”[10], – набувають нового сенсу.

Фестиваль став можливістю зустрітися з досвідченими фахівцями емальєрної справи, художниками-ювелірами, отримати нову інформацію про техніки. Ярослава почала використовувати фондон – прозорий шар, який накладається і як основа під живопис, і як покриття. Але писати на фондоні дуже важко: слизька поверхня заважає накладати фарбу. Небагато майстрів накладають фондон, бо техніка складна. Але з фондоном емаль не лише захищена, а й набуває особливих естетичних якостей, стає надзвичайно гладенькою, сяючою.

Ярослава витратила рік, щоб навчитися використовувати фондон – малювала, часто спалювала роботи, бо для випалу достатньо кількох секунд. Щоб не псувати роботи, вимушена була сама шукати технологічні прийоми.

Отже, Ярослава і Борис побралися в 2002 р., а працювати разом почали лише у 2009 р. У 2002–2009 рр. Борис більше працював по дереву: спочатку під керівництвом В. Реунова (набір стільців із американського горіха, 2003 р.), потім самостійно (ліжко з балдахіном, 2005–2008 р.).

Інколи чоловік і дружина створювали спільні роботи. В їхній творчій скарбничці є також меблі – білі тумбочки із золотавим декором у ренесансному стилі, прикрашені круглими емалевими медальйонами із зображенням ангелів на тлі квітучого пейзажу. Борис працював із деревом, а Ярослава малювала емаль. У цій роботі відчувається той ніжний та витончений стиль, який згодом втілиться і в ювелірних творах Паламарчуків.

Коли Ярослава відчула, що для виготовлення робіт із емалями їй потрібно знайти ювеліра, щоб працювати у парі, Борис зосередився на опануванні ювелірних технік, тим паче, досвід такий у нього вже був[11].

У 2013 р. для виставки “Ювелір Експо Україна” майстри створили підвіску з іконою Божої Матері “Страсна” (золото, гаряча емаль, вага 26,47 г). Богородиця в червоному мафорії із золотою облямівкою (рис. 4) повернута ліворуч до Ісуса. Іконографічний тип близький до Одигітрії, але Діва Марія, вказуючи на Ісуса, ніжно тримає його руку у своїй. Гільйошована поверхня золота покрита емаллю, яка підкреслює золоті промені, надає їм глибшого значення. Обабіч від центрального зображення – постаті двох ангелів. Композицію завершує обрамлення: на темному тлі золотий візерунок, що складається переважно із рослинних мотивів.

Тоді ювеліри не отримали нагород і відзнак, бо організатори не зрозуміли рівень роботи. Коли ж підвіску побачив В. В. Скурлов[12], то визнав, що в них у Росії такі твори здатні виготовляти лише кілька майстрів[13].

У 2014 р. Паламарчуки вперше отримали диплом виставки “Ювелір Експо Україна” за підвіску “Знамення” (золото, гаряча емаль, діаманти, вага 12,42 г).

Першу роботу нерелігійної тематики – каблучку “Амріта”, Борис і Ярослава створили у 2015 р. (рис. 5). Шинка золотої каблучки розширюється, перетворюючись у прорізані вогняні пелюстки каста. Вони оточують огорнутий діамантами круглий опал, що загадково мерехтить. Недарма назва каблучки відсилає до санскритського слова “безсмертний” – так називали міфічний напій богів. Воскову модель Борис робив вручну. Під час її виготовлення майстер зміг реалізувати свій талант ретельного опрацювання дрібних деталей – вміння, яке не дуже застосуєш у роботах із деревом. У каблучці потрібно було використовувати спеціальне литво, знову довелося вчитися. Ярослава малювала, накладала емаль. З каблучкою “Амріта” Паламарчуки стали на виставці “Ювелір Експо Україна” переможцями в номінації “Краща каблучка” та володарями призу “Золоте Сузір’я”.

Ярослава відзначає: “Ми добре доповнюємо одне одного. Я б сама ніколи не впоралася з технічними питаннями. Борис робить обробку металу, полірування”[14]. Глибина живопису – 0,6 мм, тому полірувати потрібно дуже обережно, щоб на пошкодити зображення. Для полірування Борис використовує папір, зафіксований на цілком рівній поверхні, та спеціальну пасту.

Паламарчук Борис Григорович і Паламарчук Ярослава Вікторівна у 2016 р. отримали свідоцтво на знак для товарів і послуг № 210 913 “PALAMARCHUK”. Подальша творчість була визнана й фахівцями, й поціновувачами ювелірного

---

8 Бородай Юлія Олександрівна / [Електронний ресурс]: Енциклопедія Сучасної України. – Режим доступу: http://esu.com.ua/search_articles.php?id=37298 (дата звернення 23.10.2018). – Назва з екрана.

9 *Тисячна Н.* Крізь час і простір. У Києві триває І Міжнародний фестиваль емалі // День. – 10.06.2009. – № 96.

10 Переклад В. Сосюри.

11 АНФРФ ІМФЕ. – Ф. 56 (Інтерв’ю). – Спр. 9. – Арк. 6.

12 Валентин Васильович Скурлов – історик ювелірного мистецтва, мистецтвознавець.

13 АНФРФ ІМФЕ. – Ф. 56 (Інтерв’ю). – Спр. 39. – Арк. 7.

14 АНФРФ ІМФЕ. – Ф. 56 (Інтерв’ю). – Спр. 39. – Арк. 7.

мистецтва. Так, у 2016 р. на виставці "Ювелір Експо Україна" за сережки "Стрімкі Мрії"[15] (золото, гаряча емаль, сапфіри, діаманти, рубіни, вага 20,2 г) вони отримали диплом конкурсу "Краща ювелірна прикраса року" за майстерність виконання.

У 2016 р. майстри брали участь ще в кількох виставках. Це і Всеукраїнська виставка-конкурс образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва, організована Міжнародним фондом Національної академії мистецтв України за підтримки Національної академії мистецтв України, й виставка-продаж ювелірних виробів "KYIV JEWELLERY SHOW 2016", яка відбулася у НСК "Олімпійський".

Особливим творчим завданням, над яким майстри працювали близько двох років, стало виготовлення каблучки "Кої" (золото, діаманти, гаряча емаль). Використання специфічного фондона примусило переробляти каблучку декілька разів. Ярослава розповідає: "Сучасне ювелірне мистецтво швидке, а у нас все робиться довго. Якщо з'являються якісь мікроскопічні пори, то виникає пелена. Чистота має бути ідеальною, коли треба накладати емаль. Щоб не було ні пилу, ні бактерій, я руки спиртом обробляю. Якщо якась бактерія потрапить, емаль піною береться"[16].

Золотий короп (рис. 6) намальований на круглій гільйошованій пластині. Тло плавно поділене на дві частини, які за формою перегукуються з китайськими символами інь та ян, але мають золотаве та блакитне забарвлення. Сяйво гільйоша, підкреслене блиском діамантів, утворює ефект мерехтіння сонця на воді, в якій граційно пливе риба. Каблучка "Кої"– переможець у номінації "Краща каблучка", володар призу "Золоте сузір'я" на виставці "Ювелір Експо Україна – 2017".

За вагомий внесок у розвиток ювелірного мистецтва України в 2017 р. Борис і Ярослава Паламарчуки були нагороджені почесними нагородами Меморіального фонду Карла Фаберже– Малим знаком Ордена Михайла Перхіна (почесні знаки відповідно № 436 та № 437).

Для передачі в МІКУ майстри створили срібний чотирикінцевий хрест (73×33 мм) із емалевими зображеннями з обох боків (рис. 7, 8) та фігурними розширеннями на кінцях. На хресті вміщене емалеве зображення трираменного хреста із живописною передачею фактури деревини. На підніжжі хреста відтворено Голгофу з черепом Адама. Ісус зображений у терновому вінку, голова нахилена праворуч. На золотавому хрещатому німбі букви W (омега), O (омікрон), H (ню), які утворюють слово "сущий" і вказують на Божественність Ісуса Христа. У традиційній манері іконографії створене розп'яття із пристоячими: ліворуч на хресті зображена Богородиця, праворуч – Іоан Богослов у золотавих німбах. Над верхнім раменом – зображення Бога Отця з піднятими руками (іконографічний тип – Господь Саваоф).

На звороті – зображення архангела Михаїла, який стоїть на хмарі з мечем у руках. На середньому рамені – напис "Спаси и сохрани". Над архангелом – зображення Ісуса (іконографічний тип – Спас Нерукотворний).

Про означений твір майстри розповідають: "Ми для вас робили хрест, який називаємо між собою «вікторіанський» на честь батька [Ярослави – *У. І.*], Віктора. Це його улюблена форма, такі хрести він робив, коли працював у Лаврі. Ми вже його переробили під нашу техніку. Батько використовував виїмчасту емаль, а ми робимо форму під живопис. Зображення архістратига Михаїла на звороті з двох причин. По-перше, ми вам його подарували 21 листопада, якраз у день Св. Михайла. По-друге, він на гербі Києва. В зображеннях використане різне золото. Там, де кров Христова під червоною емаллю, – пластинка золота 999 проби, щоб було більш глибоке сяйво. В німбах – порошкове золото. Напис "ІСХС" зроблений із тоненьких золотих пластинок. Кожну золоту пластинку брали скальпелем, щоб встановити на потрібне місце"[17]. Майстри уточнюють: "Виготовлення хреста можна розділити на етапи: виготовлення 3D-моделі, а потім – воскової форми; лиття; ручна обробка; обробка кислотами. Дуже важлива проба срібла – тільки на сріблі 925 проби можна робити емаль. Далі для хреста робили гільйош, дротинки. Коли ми ставимо дротинки під емаль (а вони тоненькі, як павутинка), то використовуємо золото 999 проби. Шар емалі накладається, потім випал. Взагалі, випал робиться приблизно 25 разів від початку. На виготовлення хреста іде не менш як місяць"[18].

Узагальнюючи, можна виділити такі характеристики ювелірного бренда "PALAMARCUK":

– високий рівень технічної складності ювелірних творів;
– використання гарячої емалі, фондона, гільйоша;
– витончена, делікатна манера виконання прикрас;
– тяжіння до традиційних мистецьких стилів (ренесанс, бароко) та їх авторське переосмислення;
– в ювелірних творах закладені ідеї духовності.

У подружжя Паламарчуків підростають син Даниїл та донечка Софія. У творчих планах – участь у виставках, у мріях – передача знань учням.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. *Алексеева И.* Валентин Реунов: "В стиле Рококо…" / [Електроний ресурс]: Музей українського живопису. Дніпро. – Режим доступу: http://museum.net.ua/news/valentin-reunov-v-stile-rokoko (дата звернення: 20.10.2018). – Назва з екрана.

2. Архівні наукові фонди рукописів та фонозаписів Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України (далі – АНФРФ ІМФЕ). – Ф. 56 (Інтерв'ю). – Спр. 39. – Арк. 1–12.

3. Бородай Юлія Олександрівна / [Електронний ресурс]: Енциклопедія Сучасної України. – Режим доступу: http://esu.com.ua/search_articles.php?id=37298 (дата звернення: 23.10.2018). – Назва з екрана.

4. *Скурлов В.* К 70-летию со дня рождения. Дудников Виктор Александрович / [Электронный ресурс]: Архив Валентина

15 Сережки "Стрімкі Мрії" та сережки "Волошки" були представлені на виставці "Тендітна мить торкає вічність" у МІКУ.

16 АНФРФ ІМФЕ. – Ф. 56 (Інтерв'ю). – Спр. 39. – Арк. 7.

17 АНФРФ ІМФЕ. – Ф. 56 (Інтерв'ю). – Спр. 39. – Арк. 5–6.

18 Там само.

Скурлова. – Режим доступа: http://skurlov.blogspot.com/2014/01/70.html (дата обращения: 24.10.2018). – Название с экрана.

5. Тендітна мить торкає вічність. Образ квітки у творах сучасних українських ювелірів: каталог виставки / Упоряд. І. Удовиченко. – Київ: Фенікс; НМІУ, 2018. – 48 с.

6. *Тисячна Н*. Крізь час і простір. У Києві триває І Міжнародний фестиваль емалі // День. – 10.06.2009. – № 96.

REFERENCES

1. *Alekseeva I*. Valentin Reunov: “V stile Rokoko…” / [Elektronnyi resurs]: Muzei ukrainskoho zhyvopysu. Dnipro. – Rezhym dostupu: http://museum.net.ua/news/valentin-reunov-v-stile-rokoko/ (data zvernennya: 20.10.2018). – Nazva z ekrana.

2. Arkhivni naukovi fondy rukopysiv ta fonozapysiv Instytutu mystetstvoznavstva, folklorystyky ta etnolohii im. M. T. Rylskoho NAN Ukrainy(ANFRF IMFE). – F. 56 (Intervyu). – Spr. 39. – Ark. 1–12.

3. Boroday Yuliya Oleksandrivna / [Elektronnyi resurs]: Entsyklopediya Suchasnoi Ukrainy. – Rezhym dostupu: http://esu.com.ua/search_articles.php?id=37298 (data zvernennya: 23.10.2018). – Nazva z ekrana.

4. *Skurlov V*. K 70-letiyu so dnya rozhdeniya. Dudnikov Viktor Aleksandrovich / [Elektronnyi resurs]: Arhiv Valentina Skurlova. – Rezhym dostupa: http://skurlov.blogspot.com/2014/01/70.html (data obrashheniya: 24.10.2018). – Nazvanie s ekrana.

5. Tenditna myt torkaye vichnist. Obraz kvitky u tvorakh suchasnykh ukrainskykh yuveliriv: kataloh vystavky / Uporyad. I. Udovychenko. – Kyiv: Feniks; NMIU, 2018. – 48 s.

6. *Tysyachna N*. Kriz chas i prostir. U Kyievi tryvaye 1 Mizhnarodnyi festyval emali // Den. – 10.06.2009. – № 96.

Перелік ілюстрацій:

Рис. 1. Борис, Ярослава, Даниїл та Софія Паламарчуки.
Рис. 2. Валентин Амплієвич Реунов.
Рис. 3. Віктор Олександрович Дудніков.
Рис. 4. Підвіска з іконою Божої Матері “Страсна”. Золото, гаряча емаль.
Рис. 5. Каблучка “Амріта”. Золото, діаманти, австралійський опал, гаряча емаль.
Рис. 6. Каблучка “Кої”. Золото, діаманти, гаряча емаль.
Рис. 7. Хрест, переданий Музею історичних коштовностей України (лицьовий бік). Срібло, гаряча емаль.
Рис. 8. Хрест, переданий Музею історичних коштовностей України (зворотній бік). Срібло, гаряча емаль.

Рис. 2

Рис. 1

Рис. 3

Рис. 4

Рис. 5

Рис. 6

Рис. 7, 8